

Název a adresa školy:	Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, oblast podpory 1.5
Registrační číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0129
Název projektu	SŠPU Opava – učebna IT
Typ šablony klíčové aktivity:	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (20 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	CJ I
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Český jazyk I, 1. ročník
Sada číslo:	C-09
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	07
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_32_INOVACE_C-09-07
Název vzdělávacího materiálu:	Slohové postupy a útvary
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Mgr. Šárka Šmehýlová

Slohové postupy a útvary

Slohové postupy

Slohový postup je výběr konkrétních jazykových prostředků a jejich uspořádání s ohledem na jeho funkci.

Rozlišujeme slohové postupy:

informační

Kompozice textu je jednoduchá a přehledná, slovní zásoba převládá neutrální, spisovná i nespisovná, fakta se konstatují, jednoduše interpretují.

vyprávěcí

Kompozice může být rozmanitá, nemusí být dodržována časová posloupnost, často se vkládají popisné pasáže. Ve slovní zásobě převládají dynamická slovesa, objevují se i expresivní výrazy, je velmi rozmanitá.

popisný

Kompozice postupuje od celku k části, nebo naopak. Větná stavba převažuje jednoduchá, ve slovní zásobě převažují podstatná jména, přídavná jména a příslovce.

výkladový

Kompozice textu je pečlivě vypracovaná, ve slovní zásobě převažují odborné termíny, vyloučeny jsou jazykové prostředky nespisovné, velmi často se vyskytuje trpný rod, větná stavba bývá složitá, časté jsou vedlejší věty příčinné, přípustkové, podmínkové, souvětí souřadná jsou s větami v poměru důsledkovém a vysvětlovacím, časté jsou vsuvky.

úvahový

Kompozice je přehledná, souvětí jsou jednoduchá, ve slovní zásobě převažují slovesa, do prosté úvahy mohou pronikat i slova hovorová. Má vysokou míru subjektivity.

Slohové útvary

Slohový útvar je konkrétní text založený na slohovém postupu a stylu. Často se mísí slohové postupy. Podle převažujícího slohového postupu rozlišujeme 7 základních útvarů:

- zpráva a oznámení;
- vyprávění;
- popis;
- charakteristika;
- výklad;
- úvaha.

Praktická část

Určete slohový postup a útvar následujících výňatků:

a)

Velmi často jsem slýchal historky od starších kamarádů a známých o tom, jaké to bylo v tanečních. Jejich povídání bylo plné vtipu a pěkných vzpomínek. Když tedy přišla řada i na mě, velice jsem se těšil. Naštěstí na mě nepadla nervozita z neschopnosti pohybu do rytmu, jelikož jsem již před tím se společenským tancem setkal. Štěstí bylo na mojí straně také při výběru krásné partnerky. Vybrána byla předem, takže jsem se vyhnul trapasu z prvního setkání.

b)

A tady nastává otázka, opravdu musí oko kamery hlídat lidské chování a jednání? Jsem toho názoru, že musí. Lidé se nezaletnou jen tak něčeho. Troufám si říct ani psů! Psi mají tu funkci, že vás zastraší ihned u plotu objektu. Takže zloděj nemá moc šancí se do objektu dostat, pokud psa neotraví, nebo ho nezabije. Ale co kamery? Tyto vymoženosti posledních třiceti let jsou pěkně schované uvnitř objektu a čekají na svoji šanci někoho pozorovat a díky záznamům kamer mohou být pachatelé přistiženi přímo při činu.

c)

Včera odpoledne došlo k tragické dopravní nehodě nedaleko Mikulovic. Na nepřehledném úseku silnice III. třídy vjel do protisměru osobní automobil a střetl se s nákladním automobilem naloženém ocelovými nosníky. Celá posádka osobního vozu utrpěla zranění neslučitelná se životem.

d)

Chci psát událost smutnou, ale hledí mně do očí co veselá iniciálka obličej páně Vojtíškův. Obličej tak zdravě svítivý a do červena lesklý jako nedělní pečínka, politá čerstvým máslem. A takhle k sobotě – pan Vojtíšek holil se jen v neděli -, když už mu bílé vousy po kulaté bradě zas řádně vyrazily a jako hustá smetana se skvěly, zdál se mně být ještě hezčí. Také vlasy jeho se mi líbily. Neměl jich mnoho, začaly pod okrouhlou pleší na skráních a byly už přešedly, ne více stříbrny, nýbrž již až lehýnce zas do žluta, ale byly jako hedváb a vlály tak hebce kolem hlavy.

(Jan Neruda: Malostranské povídky)

Seznam použité literatury

- Martinková, V.: *Český jazyk 1 pro střední školy*. 2. upravené vydání. Praha: Trizonia, 1995. ISBN 80-85573-56-3.
- Sochrová, M.: *Český jazyk v kostce pro střední školy*. 2. vydání. Havlíčkův Brod: Fragment, 1999. ISBN 80-7200-338-0.